

תיאור התוכנית

מעמד מקצועות הרוח הולך ונשחק במערכת החינוך בישראל, בדומה לתהליכים המתרחשים בעולם. הביקוש ללימוד מקצועות אלה יורד בהתמדה ורוב התלמידים חווים את הלמידה בתחום באופן שאינו מאפשר להם ליהנות ממנה ולהתחבר אליה. המשבר מתבטא גם במעמד המורים לתחומי הרוח אשר נשחק אף יותר ממעמדו של המורה הכללי.

המרכז ללימודי רוח בספרייה הלאומית יקיים בתשפ"ז זו השנה השלישית את **מובילי רוח - תוכנית לשיטות הוראה מתקדמות בתחומי הרוח** כמענה למשבר זה. מטרת התוכנית היא להביא לשיפור באיכות ההוראה בתחומי הרוח בחטיבות ביניים ובתיכונים במערכת החינוך בישראל. התוכנית עוצבה בתהליך תכנון ממושך שהתמקד בשלושה היבטים: הראשון - למידה מהמחקר על פיתוח מקצועי יעיל והשפעה על פרקטיקות הוראה של מורים; השני - הגדרה ברורה של מהותה של הוראה איכותית בתחומי הרוח ושל אופן יישומה; והשלישי - עיצוב בית ספר לשיטות הוראה מתקדמות כמהלך רב-ממדי המייצר מספר מנופי השפעה על מערכת החינוך.

שיטות ההוראה המתקדמות שיהוו חלק מרכזי מהתוכנית המוצעת נועדו לתת מענה לשתי בעיות שורש הפוגעות במצב ההוראה בתחומי הרוח - הוראה טכנית של מיומנויות הליבה בתחומי הרוח, וחלוקתם של תחומי הרוח לתחומי דעת נפרדים "אקדמיים" ו"מקצועיים". בעיות אלה תורמות לחוויית הניכור של התלמידים ולחוסר הכרתם בתחומי הרוח כבסיס להתפתחותם האישית ולהתפתחות החברה כולה. שיטות ההוראה המתקדמות בתחומי הרוח, שהטמעתן היא מטרה מרכזית בתוכנית המוצעת, נועדו לייצר תנועה הפוכה ולחזק את החיבור ואת ההקשרים הטבעיים בין תחומי הדעת ובין המיומנויות בתחומי הרוח.

שיטות הוראה שיילמדו בתוכנית:

שיטות ההוראה הנלמדות בתוכנית מקדמות שש מיומנויות יסוד: קידום קריאה, הוראה עתירת כתיבה, קידום דיון מיטבי, חקר וחקרנות, חשיבה ביקורתית וחשיבה יצירתית. להלן רשימה חלקית של השיטות שיילמדו וייתורגלו בתוכנית:

1.	משחקי קריאה בקול	11.	דיון עם תפקידים
2.	קריאה יחפה	12.	דיבייט
3.	קריאה בחברותות	13.	ויכוח מובנה
4.	קריאה פעילה	14.	רשמי שיח"ה
5.	מפת חום של טקסט	15.	מחברת דיאלקטית
6.	פיגומים לקריאה עצמאית	16.	שימוש בטריגר
7.	כתיבה לא-פורמאלית	17.	שאלת שאלות
8.	שימו לב ל.../איפה ה...	18.	כתיבה באיזורים
9.	כתיבה מעבדת	19.	שרשרת ציטוטים
10.	כתיבה באילוץ סגנוני	20.	שוטטות

מרכיבי התוכנית:

התוכנית מגייסת מורים מובילים - "מובילי רוח" - שויבילו תהליכי שיפור מעמיקים באיכות ההוראה בתחומי הרוח בבתי הספר שהם מלמדים בהם. מובילי הרוח יתקבלו לתוכנית רק לאחר שיעברו בהצלחה תהליך מיון הכולל גיוס תמיכה מצד הנהלת בית הספר והתחייבות של ההנהלה לספק לתוכנית את התנאים הנדרשים להצלחתה. מוביל הרוח האידיאלי הוא מורה באחד או יותר מתחומי הרוח (ספרות, היסטוריה, אזרחות, תנ"ך, מחשבת ישראל, תושב"ע, תרבות יהודית-ישראלית, שפות, פילוסופיה ועוד) בעל לפחות חמש שנות ותק ואופק בהוראה של עשר שנים לפחות המעוניין להתפתח בהוראה ולקדם ולהנהיג שינוי מבלי לוותר על ההוראה. תינתן עדיפות למורים המלמדים בפריפריה הגאוגרפית או החברתית.

- תפקידו של כל מוביל רוח יהיה לגייס ולהנחות קהילת מורים בבית ספרו (המכונה "קהילת השגרירים") שתכלול שלושה עד חמישה מורים, אשר תוביל איתו במשותף את תהליך השיפור בהוראת תחומי הרוח. מובילי הרוח ינחו את קהילת השגרירים בתהליך מובנה הכולל ליווי צמוד ומקצועי.

מטבע הדברים, התוכנית דורשת את שיתוף הפעולה של מנהל/ת בית הספר. עליו לשלב פגישות סדירות של קהילת השגרירים בלוח הזמנים הבית-ספרי ולדאוג לתגמל אותם. משום כך כחלק מתהליך הקבלה אנו דורשים את חתימת המנהל/ת על טופס הסכמה.

- לכל בית הספר תתאפשר אוטונומיה בהובלת תהליך השיפור, אך אופן פיתוחו יהיה קבוע ויכלול מספר שלבים שיתפרשו לאורך שנתיים, כמשך התוכנית: ניתוח מצב הוראת תחומי הרוח בבית הספר, הצבת מטרות, למידה מהמחקר ומעמיתים, התנסות בפרקטיקות מבטיחות בבית הספר והטמעתן ביומיום הבית-ספרי. תהליך השיפור הבית-ספרי בתחומי הרוח יכול להיות באחד מכמה כיוונים שונים: תכנית לימודים חדשה - תחומית או בין-תחומית, יחידת הוראה מיוחדת, הטמעת שיטת הוראה חדשה או דרכי למידה חדשות, יום שיא שכבתי או בית-ספרי ועוד. במובן זה אנו פתוחים לכל כיוון מחשבה. "הרצת" תהליך השיפור צריכה לכלול לפחות שני מורים ושתי כיתות ולקדם שינוי משמעותי במעמד תחומי הרוח בבית הספר.

- מובילי הרוח יזכו למסגרת משמעותית לפיתוח מקצועי שתתמוך בהם בהובלת תהליך השינוי. הם יעברו הכשרת קיץ מקיפה ויקבלו הכשרה מקצועית בשנות התוכנית במסגרת קהילת מובילי הרוח, שתיפגש בספרייה אחת לשבועיים. כמו כן כל מוביל רוח יקבל ליווי פרטני.

הכשרת הקיץ תתקיים השנה בין 12 ביולי ל 16 ביולי מהבוקר ועד שעות אחר הצהריים המאוחרות. למתגוררים מחוץ לאיזור ירושלים תהיה אפשרות ללינה. בהכשרה נערוך היכרות בין חברי הקבוצה, יילמדו מושגי יסוד בניהול שינוי ארגוני, ותיערך היכרות עם תפיסת ההוראה האיכותית העומדת ביסוד התוכנית. ההשתתפות בהכשרת הקיץ היא תנאי להשתתפות בתוכנית.

• תהליך הלמידה יכשיר את מוביל הרוח בשיטות הוראה מתקדמות בתחומי הרוח. מובילי הרוח יוכשרו גם בדרכי הובלת שינוי בר-קיימא בתוך בית הספר וילמדו מושגים שונים כגון: תפיסה מערכתית, מיפוי ארגוני, חשיבה תוצאתית, מנהיגות אדפטיבית, אחריות תפקידית, התמודדות עם התנגדויות.

הלמידה תתקיים **בימי רביעי, בשעות 18:00-10:30** בספרייה הלאומית בירושלים פעם בשבועיים לאורך כל שנת הלימודים. פעם או פעמיים לאורך השנה יצאו העמיתים לביקור בבית ספר. תאריכים סופיים יפורסמו בהמשך.

• תהליכי ההערכה והתכנון של התהליכים הבית ספריים יתבססו על "הנווט להוראה איכותית בתחומי הרוח", אשר פותח למען התוכנית. הנווט מגדיר עקרונות ברורים להוראה איכותית בתחומי הרוח ומנגיש כלים יישומיים תוך שימת דגש על מגוון שיטות ההוראה המתקדמות. אחת המשימות הראשונות בהכשרת הקיץ תהיה לגבש את התפיסה האישית של הוראה איכותית בתחומי הרוח שתשמש בסיס לעבודה בבית הספר. היכרות עם הנווט, שלה יוקדש זמן בהכשרת הקיץ, תהיה בסיס ליצירת תפיסה כזו.

• מובילי הרוח המשתתפים בתוכנית יתוגמלו באמצעות תשלום חודשי אשר יאפשר להם לצמצם את אחוזי משרת ההוראה ולהקדיש את הזמן הנדרש להשתתפותם בתוכנית, זאת לצד גמול השתלמות חלקי של 30 שעות.

גובה התשלום החודשי הוא 2000 ש"ח ברוטו. כל מוביל רוח יידרש לספק תיאום מס. התשלום מותנה בעמידה בחובות התכנית כפי שיוגדרו בהסכם שייחתם בין המורה מוביל הרוח לספרייה הלאומית.

• עם סיום התוכנית יוכלו מובילי הרוח להשתלב בהזדמנויות תעסוקתיות חדשות במרכז ללימודי רוח:

- ליווי אישי של מורים מובילי רוח ממחזורים צעירים בתוכנית.
- הובלת השתלמויות ותהליכי שיפור הוראה בתחומי הרוח בבתי ספר ברחבי הארץ.
- הובלת קהילות שגרירים המתמקדות באחת משיטות ההוראה המתקדמות.
- פיתוח וטיוב של משאבי ההוראה וחומרי ההוראה של המרכז ללימודי רוח.

צוות התוכנית: גדי איתי, שלומית גורדון, ח'דיג'ה סאלח, ולרי קר-זקוביץ.